

"תפנית" מצמצמת את הפערים בבתי הספר בישראל

מאת ג'סיקה סנפר 12 באוקטובר 2007

בתי הספר בישראל זוכים להערכה על רמת הלימודים הגבוהה בהם, והציפיות מהתלמידים גדולות בהתאם. אך במצב בו הצפיפות בכיתות גדולה והתקציב זעום, חלק מהתלמידים במערכת החינוך בישראל אינו מסוגל להחזיק מעמד. תלמידים אלו נזקקים לתמיכה וסיוע נוספים מסיבות שונות, החל מיכולות לימודיות חלשות ועד לקשיים כלכליים בבית.

כאן נכסת תפנית לתמונה, בכך שהיא עוזרת לכמעט 10% מהתלמידים בישראל. מאז הקמתה ב-2001, אז עבדה עם פחות מ-2500 תלמידים ב-54 בתי ספר, הרחיבה "תפנית" את פעילותה ליותר מ-200 בתי ספר וליותר מ-20,000 תלמידים.

"תפנית" לוקחת תלמידים חלשים ומסייעת לרובם להגיע לרמת חבריהם לכיתה. כתוצאה מכך, לא זו בלבד שתלמידים שנשרו בעבר מצליחים לסיים את בית הספר עם תעודת בגרות, אלא הם גם ממשיכים הלאה לרכוש השכלה גבוהה.

על פי עלון המידע, מטרותיה העיקריות של "תפנית" הן "לצמצם פערים לימודיים בבית ספר יסודיים, חטיבות ביניים ובתי ספר תיכוניים; לסייע למתבגרים לסיים את בית הספר עם תעודת בגרות, ולהעניק למנהלים ומורים כלים שיסייעו לתלמידים חלשים לממש את הפוטנציאל הגלום בהם".

"תפנית", שהוקמה על ידי אחת מקרנות התמיכה הפרטיות הגדולות בישראל, קרן רש"י, וזוכה לתמיכה ממשרד החינוך, עושה דבר פשוט, אך יעיל מאוד. נסים כהן, מנהל התכנית, סיפר לג'רוזלם פוסט כי התכנית מאפשרת לתלמידים להשיג את חבריהם לכיתה על ידי הצבתם בתוכניות למידה מואצות מחוץ לה, בהן הם לומדים את החומר הנלמד בצורה מהירה ולעתים אף מקיפה יותר מכפי שהוא נלמד בכיתה רגילה.

בבתי ספר תיכוניים בכל רחבי הארץ, "תפנית" מפעילה שתי תוכניות: תכנית "המשוכה האחרונה" המיועדת לתלמידי בכתה י"א או י"ב, שקיים חשש שיכשלו כמעט בכל בחינות הבגרות. בחינות אלו מקבילות למבחני ה-Advanced Placement בארצות-הברית ודורשות לימוד מעמיק.

לדבריה של איריס חזות, מתאמת התכנית בתיכון מקיף עמל שבאופקים, 27 התלמידים שהתחילו בתכנית בשנה שעברה חולקו לקבוצות קטנות יותר, נפגשו ארבעה ימים בשבוע, ולפעמים נשאו בכיתה עד השעה עשר בערב.

"זו תכנית קשה מאוד", אמרה חזות ל-ISRAEL21c. "היא דורשת כל כך הרבה משמעת ומוטיבציה מתלמיד שכבר חווה קשיים במערכת הרגילה. עם זאת, תשומת הלב הנוספת מועילה לתלמיד שלא הצליח בכיתה ביום-יום".

ומה התוצאות של ניסיון השנה הראשונה?

חזות מחייכת. "כולם עברו".

בבית הספר "מקוה ישראל" בחולון, קיימת שביעות רצון דומה מ"תפנית". כעת לומדים 90 תלמידים (מכתות י"א ו-י"ב) בתכנית, הכוללת הכנה לבחינות הבגרות במתמטיקה, אנגלית והיסטוריה.

"אם התלמידים האלה לא היו לומדים בתוכנית, לא היה להם סיכוי להשיג תעודת בגרות", אמר המנהל עזרא דוד ל-ISRAEL21c.

לדברי משרד החינוך, ממוצע ציוני הבחינות בהן נבחנו תלמידי "תפנית" במקווה ישראל היה טוב מאוד, בציון ממוצע סופי של 80%. למרבה הצער, כמעט 20% מהתלמידים לא עברו את הבחינות, ותלמידים אלו ימשיכו ללמוד בקבוצות קטנות יותר בתקווה לעבור את בחינות הבגרות במועד החורף.

דוד מדגיש שלא משנה מה קורה, לא ישאירו את התלמידים האלה כיתה. השארת התלמידים האלה כיתה עם קבוצת תלמידים צעירה מהם עלולה לגרום נזק לדימוי העצמי של התלמידים המתקשים.

הצלחתה של "תפנית" בבתי הספר בישראל נזקפת לזכות העובדה שהתכנית משלבת מרכיבים שונים במתודולוגיה, ולא פועלת על פי מודל מסוים אחד. על פי מחקר שנערך לאחרונה באוניברסיטת בן-גוריון, "בקרה פנימית" והתהליך הייחודי של "מעקב ההישגים" הם נקודות החוזק של התכנית.

"ההכשרה להיות חלק מתכנית 'תפנית' נתנה לי כישורים חדשים שאילצו אותי להתאים את השיטות עליהן הסתמכתי במשך שנים בכיתה הרגילה" אמרה שירה דלאנו, מורה לאנגלית המלמדת במקיף א' בבאר שבע שבע מזה 12 שנים. "גם אם לא האמנתי מלכתחילה בחלק מהשיטות שהוצגו בפני, בסופו של דבר הבנתי כמה יעילות הן בשטח. זה שינה את כל התפיסה הבסיסית שלי בנוגע להוראה. יש דרכים שונות ליצור קשר עם תלמידים שמעולם לא חשבתי עליהן".

שמירת ריכוז התלמיד במהלך שעות התכנית שמעבר ללימודים אינה פשוטה, ודלאנו אומרת שלפעמים המורים זקוקים לתמיכה רגשית באותה מידה שהתלמידים זקוקים לה.

"יש מערך שלם של עידוד כאן. בגלל התמיכה שאני מקבלת מהמנהל וממשרד החינוך, גם התלמידים מקבלים תמיכה", אומרת דלאנו.

בתיכון כפר גלים בחיפה, אחראית ורד גור על תכנית "תפנית". היא לא מלמדת בכיתה, אלא אחראית ללוגיסטיקה, לביורוקרטיה ולמשמעת בתוך התכנית. גור היא גם זו שקובעת אילו תלמידים בבית הספר ישתתפו ב"תפנית".

"אנחנו כל הזמן מבררים ומדברים, מבררים ומדברים", מסבירה גור. "אני נפגשת עם התלמידים לברר את ההתקדמות שלהם. אני נפגשת עם ההורים כדי לדבר על הילדים. פעם בשבוע, כל המורים נפגשים כדי לדון בהתקדמות הכללית. אנחנו גם טועים. התגובות שאנו מקבלים אחד מהשני עוזרות לנו להשתפר. גם נציג 'תפנית' בודק אותנו ומלמד אותנו דברים חדשים".

רחמים כהן, מנהל בית הספר, אומר שאין קריטריון מסוים שעל מורה לעמוד בו כדי להיות חלק מ"תפנית", הדורשת הכשרה נוספת. עם זאת, הוא מעדיף לגייס מורים מנוסים יותר שהוא חש שהם כבר בעלי גישה מקצועית מאוד. "המורה צריך להאמין בכל לבו שהוא או היא מסוגלים לעזור לתלמיד להצליח. חשוב שהתלמיד יחוש באמון הזה מהמורה", אומר כהן.

אחת ממטרותיה של התכנית, בנוסף ללימוד האינטנסיבי, היא לעזור לתלמידים לחשוב ולתכנן את עתידם. המחקרים שנערכו על ידי קרן רש"י מצביעים על מתאם בין הישגים לימודיים והכנסה כלכלית של משפחת התלמיד. קיים סיכוי רב יותר שממשפחה בעלת קשיים כלכליים יצא תלמיד שיתקשה בלימודיו. דבר זה מוביל למעגל של אבטלה, עוני ושוליים חברתיים.

"תפנית", שתפיסה זו נר לרגליה, מקדישה תשומת לב מיוחדת למשפחות מעוטות הכנסה. הארגון מאמין שחינוך הולם הוא הכרטיס לחיים טובים יותר – ולישראל טובה יותר. כתוצאה מכך, התכנית מעודדת תלמידים לשנות את השקפתם לגבי העתיד כך שיוכלו לממש את מלוא הפוטנציאל.

מנהל "מקווה ישראל" דוד תומך באידיאולוגיה הזו בכל מאת האחוזים. "תמיד צריך להיות בקשר עם התלמיד ולעזור לו לראות את העתיד בצורה שונה", הסביר. "חשוב שתהיה מטרה לשאוף אליה. גם אם הוא לא ילך לאוניברסיטה בסופו של דבר, עדיין יהיו לו את הכלים והכישורים שקיבל בתכנית הזו למשך חייו הבוגרים".